

Queridos amigos, Señora Concelleira, Señor Presidente da Real Academia Galega.

Despois de moitos anos de ler e reler a poesía de Juan Gelman até ser habitado por ela, até a facer parte da miña propia entraña a enxendrar a miña biografía de poeta, hoxe só me é posíbel falar da súa poesía coa axuda dos nosos grandes poetas, dos nosos escritores galegos universais coma el, para tentar ollar dentro da súa poesía, perdoade o atrevemento.

Cando tiven nas maos este libro tan fermosamente editado no que ilustrador Carlos Alonso comparte a súa andaina co poeta, con quen tamén viviu o dolorido camiño do exilio e o seu desamparo, ollei que era, máis que un libro de poemas, o lugar no que se encarna a luz do poeta, onde retorna á palabra que guía moitos dos seres humanos que teñen que se ver forzados a vivir, a construír as súas vidas, a reconstruír as súas vidas cos anacos que ficaron do espolio ao que as someteron os señores escuros, os homes con cabeza de escorpión que a cada tempo histórico lle toca sufrir a algún pobo.

Exilios económicos, exilios políticos que arrincan os homes e mulleres coma árbores, e que fican sen a terra nutricia e coa raíz a se desangrar, e seguen a vivir e tantas veces a sobrelevar a vida co seu ser escindido entre dúas dores.

Este libro, a poesía de Juan Gelman, é coma un laio calado e ao mesmo tempo é o aprofundamento na alma humana daqueles que parten contra da súa vontade dos lugares nos que naceron, nos que amaron e foron amados, e teñen que habitar baixo outros ceos, noutra terra na que o tempo medrou sobre o seu corpo, e a súa alma busca novas luces de albor.

É coma un longo poema dos que tiveron que ollar amenceres para os que os seus ollos aínda non tiñan aprendido nunca a ollar, nunha dorida aprendizaxe a sentir novos solpores, e dun xeito novo ser mollado por unha chuvía allea.

*Bajo lluvia ajena.* Así se chama este libro, este diario de ceos alleos que conteñen ao noso poeta no seu camiñar coa equipaxe da escrita do propio ser.

Cando lía este fermosísimo libro víñanme á mente poemas do poeta Luís Seoane ou da nosa poeta Rosalía de Castro cando se doe dos que partían da terra amada e dos que partían da propia poeta:

*Miña casa meu abrigo  
vanse todos, eu me quedo  
sin compañía nin amigo*

Ou dinos Luís Seoane desde Bos Aires:

*Eiqui viñeron todos ao acaso, vivendo esgazados das costumes coñecidas, do acento común, da canción labrada polos avoengos e o tempo. Galicia está lonxe. Mais os nomes das súas parroquias e das súas comarcas osténtanse coma divisas medievais penduradas dos aramios.*

O poeta Juan Gelman parte da súa terra e dos seus nunha dorida viaxe.  
E baixo a chuva allea andamos con el nun dorido camiñar, ao seu carón polos territorios da ausencia:

*Fecho os ollos baixo o solciño romano. Pasás por Roma, sol e dentro dunhas horas pasarás polo que foi a casa miña, non levándome senón iluminando lugares onde falto que reclamo que reclaman por min, valos quentar de todos xeitos cando de frío tremerei.*

Sobrecolle a súa poesía, enche todas as partes do noso ser coa súa tenrura, coa súa mornura.

Ao lela non só estamos a camiñar con el, a acompañar o poeta, as súas palabras de silueta cálida e cheas de elegancia interior. Estamos a acompañar tamén a palabra que leva sempre consigo aquela que ficou fundida nun abrazo cos que ficaron e que non se querían separar del. Así, da mao do poeta, camiñamos baixo a chuvia de Roma e sentimos que estamos a camiñar as rúas de Bos Aires a buscar os rostros que amou, as rúas que compartiu, os solpores de cada primavera onde as follas das árbores andan a respirar o seu sosego.

El que, como tantos galegos, camiñou o mundo cos pés doridos como tantos que sufriron exilio ou emigración.

Os que partiron, que pasan os anos, as horas, sen teren desfeito as valixas da alma, como nos di Juan Gelman nun seu poema, e os que fican, que gardan as roupas dos que partiron no fondo dos armarios.

Todos gardaron as roupiñas no roupeiro como querendo parar o tempo para que non camiñe cruel.

Deles fálanos o poeta e pintor Luís Seoane, que escribeu ese grande poema mural como é o do teatro San Martín de Bos Aires, e deles falaba Rosalía:

*Homes que erran cal sombras voltexantes por veigas e campíos*

A ditadura da miseria a ser habitada por estes homes dos que fala Rosalía a miseria que ela describe:

*Vendéronlle o carro  
e as leiras que tiña  
deixárono soyo  
e coa roupa vestida.*

E dinos Juan Gelman desa outra miseria a miseria da ditadura:

*Viñeron ditaduras militares, gobernos civís e ditaduras militares, quitáronme os libros, o pan, o fillo, desesperaron a miña mai, botáronme do país, asasinaron os meus irmanciños, aos meus compañeiros torturáronnos, desfixeron, rompéronnos.*

E ten que partir fisicamente deles e no exilio dóese:

*Estraño a caelliña onde mataron o meu can, e chorei xunto da súa morte, e  
estou pegado ao empedrado con sangue onde o meu can morreu.*

Hai un punto de partida para a poética de Rosalía e mais de Luís Seoane, o mesmo punto de partida para a poética de Juan Gelman: a terra da que somos desposuídos. Di Rosalía da Galiza que vai ficando sen os seus fillos:

*Este parte aquel parte e todos se van  
Galiza sen homes quedas  
que te poidan traballar*

- e engade-

*e tes corazóns que sufren  
longas ausencias mortás,  
viúvas de vivos e mortos  
que nin quen consolará.*

E dinos o poeta Juan Gelman:

*Non debería arrincarse á xente da súa terra ou país, non á forza.  
A xente fica dorida, a terra fica dorida*

Cando Rosalía fala daqueles quen lles falta algo ou alguén, que partiu, dinos:

*Todos sospiran, todos,  
por algún ben perdido  
Eu non digo nada,  
eu só nunca suspiro,  
qu'ó meu corpo de terra.  
Y ó meu cansado espírito  
Adonde quer qu'eu vaya  
van comigo.*

Cando Gelman fala dinos que sempre leva consigo o seu corpo de terra e o seu espírito enxendrado na memoria:

*nacemos e córtannos o cordón umbilical.  
Destérrannos ningún nos corta a memoria, a lingua os calores.  
Temos que aprender a vivir coma o caravel do ar, propiamente do ar.*

O noso poeta ten que aprender a vivir no desterro, levando consigo a súa raíz para que siga a zugar a saiba nutricia da terra que enxendrou e alimentou o seu copo e o seu espírito,



coma unha árbore que camiña coas súas raíces ao ar e do ar bebe e da materia lonxincua bebe a súa raíz que nunca parte, para así non se volver outro.

O noso poeta vai camiñando coma unha árbore que vai levando de lugar en lugar as súas ponlas para florecer sempre unha outra primavera. Coma unha árbore que coas súas raíces intactas vai camiñando de terra en terra para que as follas das súas gaias vaian agromando outros verdes para outra luz de charón.

O poeta camiña coas súas palabras na cunca das mans para que non morran de frío, para lles dar a caloriña e sempre renazan núas. Para lles poder poñer unhas pequenas azas de papel de prata para as botar a voar ingaves.

É difícil sen o propio territorio dos afectos, dos sentidos que nacen e medran na entraña propia e volver sentir.

Só a palabra do poeta nos dá a luz, ese novo e dorido presente que quere que só sexa soñar ao futuro.

O exilio ten algo de morte, ten algo de desnacemento, ten algo de ir nacemento a outro xeito de sentir a desposesión.

Quizais neste libro nacesse el doutra maneira, ou mellor, medrase a idade do corpo no tempo doutro xeito. Vai medrando o tempo e o noso poeta vaino camiñando paseniño...

Hai momentos que son encrucillada na vida dun ser humano e ten que tomar decisións despois de se facer unha importantísima pregunta e responderse a si mesmo como nos di un verso do poeta Uxío Novoneira:

*non podo non ser nin ser así.*

O poeta Juan Gelman dille á súa patria á que ama e pola que se sinte amado, e nese mutuo amar ir queimando as vidas

*Estou desterrado de vós. Os meus pés pisan outras terras  
e a cousa é que viva eu noutras terras Sen mentirme,  
sen mentir.*

O poeta dóese de soidades, sen saber cal é a lingua da soidade, dóese da soidade da palabra.

Dóese dela, daquela que vai polo camiño, aterida, a tremer, sen saber a onde. Como el nos di no poema. É a palabra, a palabra que non sabe onde vai mais que si sabe de onde vén.

Pergúntase o poeta:

*Até onde este exilio coincide con outro máis profundo, interior, anterior? Até onde os idiomas estraños, a alleidade de rostros voces, modos, maneiras, encarnan as pantasma que asediaron a miña propia xuventude?*

Deixo o texto nas súas interrogacións sobre as pantasma que asediaron a súa xuventude e que Rosalía nomea como aquelas pantasma... *camiño do infinito entorno da estranxeira n'a súa patria sen lar nen arrimo.*

Como ser no exilio? Como realizar o ser no lonxe da propia de terra?.

Este é o momento cando o poeta Juan Gelman toma posesión do instante e abre as portas ao presente:

*Revolvamos a terra coas manciñas xuntas. Ao mellor medra unha planta de dous rostros, que precisa auga dos dous e olla dúas distancias a partires da mesma soidade. Así estaremos xuntos, verdadeiramente.*

Coas mans xuntas, viaxeiro dorido e viaxe mancada, achan acougo na espiral do tempo.

Así, man con man, o ferrolán Antonio Souto, de fermosos ollos claros azuis, dirixiu o erguemento obreiro da Patagonia con Outorelo e Graña tamén galegos, mans con mans con dous mil peóns das estancias de a cabalo loitaron pola dignidade do home, pola liberdade, pola terra que traballaban até por ela morreren.

Así fai o poeta Juan Gelman coa súa altísima palabra poética até extenuala pola liberdade do home, alí onde el habite.

Ler a Juan Gelman é un privilexio e é unha responsabilidade .

Lemos este libro, e ficamos atinxidos no noso centro mais vulnerábel, na nosa cerna. Coa daga do poema a ser feridos de luz pola beleza, no noso ser, e así ficarmos coa conciencia emocionada.

Cesáreo Sánchez Iglesias, Presidente da Asociación de Escritores en Lingua Galega